

Tannhäuserit, kes murdunud ta südame, kuid ta palub ta elu eest, et ta võiks kahtetsuses oma hinge päästa. Suures ansambliis, mis järgneb Elisabeti palvele, rahuneb pikaldases tõsus ja mõõnas rütmite ägedus ja ärev meel, kuna Tannhäuser, kes puhta neitsi eeskostmist kuuldes teda haaranud võlust ärkab ning ängistavas ahastuses taevalt halastust annab. Ahvardavate orkestri helide saatel juhatab maakrahv eksimise ainsa tee kätte, millel see võib lepitada oma kohtavat süüd: ta rännaku ühes palveränduritega Rooma ning saavutagu seal andeksandi. Rühitid ühinevad temaga; alt orrust kaib palverändurite laul; Tannhäuser kuulab seda, aklilises otsuses ta hüüab „nüüd Rooma!“ ning tõttab minema.

Kolmas vaatus: Org Warburgi lossi jalamal. Sissejuhatus kolmandale vaatuslele, Tannhäuseri palverännak, on programmmuusikaline pala, mis kujutab kokkuvõidlikult Tannhäuseri teekonda Rooma. Kõigepealt kuulme palverändurite laulu (7), siis Elisabeti eeskostmist eelmisest vaatusest mille vahele sekunevad ikka jälle osad palverändurite laulust (7 ja 2). Kuni ilmub hoopis uus motiiv, mis tõlgitseb Tannhäuseri kahtetsust, ta rasket, komistavat teekonda püha linna:

Siiasi sekka kostab veel palverändurite laul, mis juhibki eksinut sel rängal teel. Siis kostab rändurite palvepõimin avamängust tuttavate iseloomuhkkude viimilte passaažide kujutisel, kuni lõõb särana armu ja andeksanni päike vaskpildide viisis:

14

Sissejuhatusse lõpetab Elisabeti eeskostmise viis. Avaneval eestriidel näemeegi teda palvetamas Maarja kuni ees, kuid vahepeal on saabunud sügis ning päev on lahkumas. Tuleb Wolfram, kes teda tihitigi leidnud siin palves, ootamas palverändurite ja Tannhäuseri taastulekut Roomast. Oma õilist meelust ei varja Wolfram siingi, paludes taevalt Elisabeti ootuste täitumist.

Emalt hakkab kostuma koinu saabuvate palverändurite laulu helisid (1 ja 2). Tulelaid silmtsevad küll Elisabet kui Wolfram, kuid oodatult ei ole nende hulgas. Rändurite mõõddudes veel kord Elisabet pöördub püha neitsi poole, et see ta taeva võtaks, kuna teda maapealse eluga enam miski ei seo. Wolframi ettepaneku teda tohtida saada, lakkab ta vaikiva žestiga tagasi, tänab vaikselt kummardusega teda ta trunduse eest ning osutab taeva poole, kus talle valmistatud ase.

Wolfram jääb ükski. Päev on kustunud, hämarus võtab maad kui surmaannus. Vaid ehatäht hakkab vaikselt säras vilkuma, ning laulik palub teda pelames, tõsises laulus tervitada toda, kes nüüd varsti temast heilub mõõda õndsana ingliha ära siit maistest maailmast. Selle romansi tuttav kaunis viis langeb kromaatilistes käikudes:

vastavalt Wolframi meeleolule, kelle hinges samuti lootused langevad kokku.

Äkki kostub juube motiiv:

See saadab neidusest koormatut Tannhäuseri, kes õises pimeduses veab end siia, inimesist ja taev-

15